

TEORIA I METODYKA ARCHIWALNA

ARCHEION, T. CXIX
WARSZAWA 2018
(ISSN 0066-6041)

BARTOSZ NOWOŻYCKI
(Warszawa, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych)

RECORDS IN CONTEXT. OMÓWIENIE NOWEGO STANDARDU OPISU ARCHIWALNEGO

Słowa kluczowe: archiwistyka, teoria archiwalna, opis archiwalny, Międzynarodowa Rada Archiwów, *Records in Context*, standardy opisu archiwalnego

Wprowadzenie do problematyki

Od ostatniej dekady XX w. społeczność archiwalna dąży do wypracowania międzynarodowego standardu opisu materiałów archiwalnych. Do tej pory Międzynarodowa Rada Archiwów (ICA) opracowała cztery obowiązujące standardy: ISAD (G), ISAAR (CPF), ISDF oraz ISDIAH, dostarczające informacji o materiałach archiwalnych i pozwalające na ich wykorzystanie. Nie wszystkie z czterech standardów zaproponowanych przez ICA zyskały takie samo uznanie, co też przełożyło się na możliwość ich przyjęcia przez poszczególne „archiwistyki narodowe”. Największym zainteresowaniem ze strony międzynarodowej społeczności cieszył się opublikowany w 1994 r. standard opisu archiwalnego — ISAD (G), który przetłumaczony na wiele języków narodowych, stał się elementem katalizującym prace nad narodowymi normami praktyki archiwalnej.

Zapowiedź przygotowania przez Międzynarodową Radę Archiwów aktualizacji czterech obowiązujących standardów ICA nastąpiła na XVI Międzynarodowym Kongresie Archiwów w Kuala Lumpur, który odbył się w stolicy Malezji w 2008 r. Funkcjonujący przy ICA Komitet Dobrych Praktyk i Standardów (CBPS) podjął pracę nad wspólnym dla czterech standardów rozdziałem, który miał uwzględniać relacje między elementami opisu — jednostkami archiwalnymi, jak również nad raportem dotyczącym spójności obecnych wersji standardów oraz możliwości ich przyszłego rozwoju w bardziej spójny model koncepcyjny. Raport ten ogłoszono w 2012 r. na kolejnym Kongresie Archiwów w Brisbane w Australii w 2012 r.¹

¹ Zob.: <<http://www.ica.org/en/cbps-progress-report-revising-and-harmonising-ica-descriptive-standards>>.

W tym samym roku Międzynarodowa Rada Archiwów powołała Grupę Ekspertów ds. Opisu Archiwalnego, będącą niejako następcą wzmiankowanego Komitetu Dobrych Praktyk i Standardów. Celem jej działania na lata 2012–2016 miało być opracowanie ujednoczonego i spójnego standardu opisu materiałów archiwalnych, opartego na praktycznych i teoretycznych zasadach archiwistyki. Mając jednocześnie na uwadze problemy wynikające z różnych tradycji, praktyk i podstaw teoretycznych archiwistyki narodowych, założono, iż standard *Records in Context* (RIC) we wstępnym stadium będzie się składał z dwóch części. Pierwsza to model koncepcyjny (RIC-CM), zaś druga to zapis zbiorów pojęć i relacji między nimi (RIC-O).

Komisja w swojej pracy wykorzystywała dwudziestoletnie doświadczenie ICA w zakresie standaryzacji opisu archiwalnego, jak również lokalne — narodowe i incydentalne — projektowe doświadczenia w tym zakresie². Cztery wspomniane wyżej standardy miały ze sobą współgrać i uzupełniać się, tworząc jeden model opisu. Jednakże tworzone były w okresie 20 lat przez różne osoby, posiadające odmienne doświadczenie i rozumienie problemu, w trakcie gwałtownych zmian technologicznych — szczególnie rozwoju dokumentacji elektronicznej. Dlatego też standardy te przestały być spójne ze sobą. Komisja, opracowując RIC, podjęła decyzję o zintegrowaniu standardów ISAD (G), ISAAR (CPF), ISDF oraz ISDIAH oraz dostosowaniu ich do nowych technologii i nośników informacji. Założono, że RIC powiązany będzie zarządzaniem dokumentacją w kontekście jej powstania i wykorzystania z tradycyjnym dominującym modelem opisu archiwalnego skupionym wokół pojęcia „zespołu”. RIC-CM ma przypominać wcześniejsze standardy, definiując podstawowe elementy opisu archiwalnego oraz relacje między nimi. RIC-O natomiast pomyślany jest jako słownik W3C OWL (*Web Ontology Language*), pozwalający wyrażać opis archiwalny przy pomocy technologii semantycznych³.

Obecny projekt RIC-CM zaprojektowany został tak, by pokryć praktycznie całą zawartość dotychczasowych standardów, oprócz kwestii „kontrolii”. Obejmuje on zasadnicze jednostki opisu, ich właściwości lub atrybuty, a także niezbędne relacje pomiędzy nimi, które mają w przyszłości zostać uściślone i uszczegółowione. Kolejnym elementem RIC-CM, który ma być rozwijany, jest model roli i zadań archiwisty, które wypełnia podczas formułowania

² Uwzględniono również technologie semantyczne wykorzystywane w języku znaczników oraz w bazach danych, a wykorzystywane coraz częściej do łączenia różnych systemów opisu zapewniających dostęp do dóbr kultury. Zob. materiały z prezentacji standardu (8 września 2016), dostępne online: <<http://www.ica.org/en/presentation-standard-records-context-thursday-8-september-1500>> [dostęp: 22 listopada 2016].

³ Zob.: <<http://www.ica.org/en/call-comments-release-records-contexts-egad>> [dostęp: 22 listopada 2016].

i przetwarzania opisów. W wersji ostatecznej RIC-CM ma również zawierać diagramy obrazujące relacje elementów oraz przykłady⁴.

Rozwój drugiej części standardu RIC-O uzależniony jest od wypracowania stabilnego modelu jego pierwszej części RIC-CM. RIC-O pozwoli przetłumaczyć model koncepcyjny przy pomocy semantycznego języka internetowego W3C *Web Ontology Language* (OWL). Pozwoli to na wykonywanie opisów archiwalnych przy użyciu technik *Linked Open Data* (LOD) i zastosowaniu słownictwa i struktury właściwej dla tej formy opisu⁵.

Głównym odbiorcą standardu RIC ma być międzynarodowa społeczność archiwalna, dlatego punktem wyjściowym dla jego opracowania są podstawowe zasady praktyczne i teoretyczne archiwistyki. Jednocześnie uwzględniono możliwości, jakie niosą nowe technologie teleinformatyczne i ich wpływ na dotychczasowe podstawy dziedziny. Co więcej, standard ten daje większe możliwości opisu dokumentacji elektronicznej niż obecne normy (ISAD (G), ISAAR (CPF), ISDF czy ISDIAH). Kolejną grupą odbiorców mają być osoby odpowiedzialne za zarządzanie dokumentacją, gdyż opis i kontrola intelektualna nad dokumentacją są zasadniczymi elementami jej kontekstu powstania i tzw. cyklu życia. Proces zarządzania dokumentacją warunkuje również działania archiwistów zmierzające do zabezpieczenia i udostępniania przejmowanej do archiwów dokumentacji. Przekonanie o konieczności zacieśniania współpracy między wspomnianymi wyżej grupami zawodowymi stało się powodem podjęcia próby RIC do ujednoczenia opisu archiwalnego na przedpolu archiwalnym i w archiwach. RIC skierowany jest również do pracowników rozmaitych instytucji kultury (bibliotek, muzeów, izb pamięci, instytutów badawczych itp.), administracji oraz odbiorców publicznych. Różne grupy zawodowe odmiennie pojmują charakter przechowywanych materiałów/obiektów oraz obowiązki płynące ze sprawowania nad nimi pieczy. Dotychczasowe wysiłki stworzenia zintegrowanego dostępu do szeroko rozumianych dóbr kultury skupiały się wokół wypracowania wspólnego modelu opisu, co jest zadaniem trudnym z uwagi na różnice interesów i stosowanych praktyk. Według twórców RIC, jego drugi element RIC-O ma umożliwić połączenie opisu archiwalnego z modelami stosowanymi przez inne grupy zawodowe, a tym samym zintegrowany dostęp do dziedzictwa kulturowego. Dlatego też część odbiorców nowego standardu muszą stanowić osoby tworzące programy do zarządzania dokumentacją i udostępniania informacji, jak również badacze wykorzystujący materiały archiwalne w pracy naukowej i procesie nauczania⁶.

⁴ *Records in Context. A Conceptual Model for Archival Description*, oprac. ICA EGAD, wersja 1.0, s. 1–2, zob.: <<http://www.ica.org/sites/default/files/RiC-CM-0.1.pdf>> [dostęp: 22 listopada 2016].

⁵ Zob.: <<https://www.w3.org/OWL/>> [dostęp: 22 listopada 2016].

⁶ *Records in Context...*, s. 2–3.

Członkowie Komitetu Dobrych Praktyk i Standardów, określając rolę opisu archiwalnego zawartego w standardzie RIC-CM, uznali, iż służy on kilku określonym celom. W ich opinii jest istotny dla efektywnego zarządzania dokumentacją, a w konsekwencji dla jej zabezpieczania, udostępniania i ponownego wykorzystywania. Dominująca obecnie forma opisu archiwalnego oparta jest na zasadzie przynależności zespołowej i koncepcie tworzenia hierarchicznej struktury dla zespołu archiwalnego (od poziomu zespołu, po kolejne jego elementy, aż do dokumentu). Opis archiwalny wykonywany jest przy pomocy różnorodnych technik teleinformatycznych, jego rezultatem jest tradycyjna archiwalna pomoc informacyjna lub jej odpowiednik *online*. Tego typu opis materiałów archiwalnych i ich kontekstu został przez ICA zastosowany w standardzie ISAD (G), jego wadą był brak relacji zewnętrznych. W ciągu następnych lat ICA przygotowała kolejne standardy — ISAAR (CPF), ISDF oraz ISDIAH, które rozdzieliły podstawowe elementy opisu (takie jak: twórca zespołu, funkcje aktotwórcy, opis repozytorium). Miało to na celu rozwój systemu opisowego składającego się z powiązanych ze sobą elementów, dającego pełny opis materiałów archiwalnych i ułatwiającego zrozumienie ich kontekstu. Jednakże okoliczności ich powstania oraz brak spójnej wizji ich wykorzystania nie pozwoliły ICA osiągnąć zamierzonego celu. Jedynie ISAD (G) znacząco wpłynął na praktyki opisu stosowane na świecie, prezentując podejście do problemu zakorzenione w tradycyjnych zasadach archiwistyki. Rozwój technologii teleinformatycznych wykorzystywanych w archiwistyce wpływa na przeformułowanie jej podstaw teoretycznych, co objawia się rozdzieleniem elementów opisu (zapisanych z użyciem języka XML) przy jednoczesnym związaniu ich siecią wzajemnych relacji, a w rezultacie możliwością tworzenia elektronicznych pomocy informacyjnych. RIC był rozwijany w kontekście nowych technologii i ich wpływu na dziedzinę⁷.

Model koncepcyjny nowego standardu, czerpiąc z czterech wcześniejszych standardów, jako podstawowe elementy opisu wytypował następujące: *record*, część *record component*, *record set*, *agent*, *occupation*, *position*, *function*, *function (abstract)*, *activity*, *mandate*, *documentary form*, *date*, *place* oraz *concept/thing*. RIC-CM zawiera w sobie elementy opisowe ISAD (G), uściślając jednocześnie jednostki opisu ISAAR (CPF), ISDIAH oraz ISDF. Ideą ISAD (G) jest jednostka opisu, jak również założenie, iż jednostkę archiwalną i zespół (zbiór) można opisać w ten sam sposób (z wykorzystaniem tych samych elementów opisu), co według komisji implikuje tożsamość obu terminów. Projekt nowego standardu traktuje powyższe jako odrębne byty, które posiadają wspólne właściwości. Odrębne traktowanie jednostki archiwalnej i zespołu (zbioru) pozwala na jednoznaczny i dokładny ich opis. ISAD (G) opiera się na modelu opisu wielopoziomowego, w którym traktowane odrębnie elementy ułożone są w określonej hierarchii. RIC-CM posługuje się wielowymiarowym modelem opisu w postaci

⁷ Ibidem, s. 7–9.

wykresu lub sieci, nie zaś hierarchicznym. Tego typu modelowanie opisu zespołu (zbioru) pozwala go osadzić w szerszym kontekście jego proveniencji i relacji z innymi. W RIC-CM jednostki archiwalne i zespoły (zbiory), ich wzajemne relacje ze sobą oraz z aktotwórcami przedstawione są w postaci sieci, w której umieszczone są poszczególne zespoły (zbiory). Kontekst każdego zespołu jest nie do końca sprecyzowany, gdyż wyznaczają go również „granice” kontekstu innych zespołów⁸. Co jest pomocne w opisywaniu serii akt, które są przypisane do funkcji realizowanych przez różnych wytwórców⁹.

RIC-CM umożliwia opisywanie dokumentów i środowiska, w którym powstały i były wykorzystywane, w sposób pozwalający odrzucić hierarchiczną strukturę. Zakłada, iż każdy zbiór dokumentów — zespół (zbiór) archiwalny może posiadać jako części składowe inne zespoły(zbiory) lub poszczególne dokumenty ułożone i opisywane w serie, które z kolei zawierają dokumenty. Wyraźnie rozróżniono właściwości i relacje zespołu (zbioru) i pojedynczego obiektu w postaci dokumentu. Tworzenie dokumentu jest wyraźnie rozgraniczone pod względem proveniencji od tworzenia zespołu (zbioru). Opis dokumentów zawartych w zespole (zbiorze) archiwalnym jest dzielony na dwie kategorie — skrócony opis dokumentów oraz wspólne cechy i relacje wyróżniające dokumenty jako części zespołu (zbioru). Rozróżnienie właściwości i relacji wewnątrz zespołu (zbioru) tworzy „dziedziczny” kontekst dla zawartych w nim elementów, stanowiący ich podsumowanie czy też streszczenie. Właściwości i relacje zespołu (zbioru) mają odzwierciedlenie w opisie jego elementów składowych¹⁰.

Model koncepcyjny RIC wykracza poza praktyki przyjęte przez ICA, zawarte w ISAD (G), jego celem jest dostarczenie semantycznej i strukturalnej podbudowy dla systemów opisowych i modułów w programach służących do zarządzania dokumentacją. RIC-CM próbuje zidentyfikować i objąć całą gamę potrzeb związanych z opisem i udostępnianiem, wyrażając je w precyzyjny i szczegółowy sposób, tak aby mogły być wykorzystane przez technologie semantyczne. Jest bardziej złożony i skomplikowany niż obecne standardy ICA, przejście od modelu hierarchicznego opartego na pojęciu zespołowości do bardziej elastycznego i otwartego opisu w postaci sieci ma być stopniowe. Komisja EGAD założyła konieczność opracowania wytycznych dotyczących wdrażania nowego standardu, które mają być opublikowane wraz z ostateczną wersją RIC-CM i RIC-O¹¹.

Zaprezentowany przez ICA projekt składa się ze wstępu oraz rozdziałów poświęconych jednostkom opisu, ich właściwościom oraz relacjom. Nie uwzględniono w dokumencie słownika stosowanych terminów, w zestawieniu biblio-

⁸ *Records in Context...*, s. 10.

⁹ Więcej o kontekstualizacji zasady proveniencji zob.: *The Principle of Provenance: Report from the First Stockholm Conference on Archival Theory and the Principle of Provenance 2–3 September 1993*, red. K. Abukhanfusa, J. Sydbeck, Sztokholm 1994.

¹⁰ *Records in Context...*, s. 11.

¹¹ *Ibidem*, s. 11–12.

graficznym. Uzupełniają go natomiast załączniki dotyczące przykładowego schematu opisu, składu grupy *Experts Group on Archival Description*, a także bibliografia.

Elementy opisu

Drugi rozdział projektu standardu RIC-CM zawiera 14 terminów wraz z definicjami, opisami zawartości i przykładami¹². Przedstawienie elementów opisu ma formę tabelaryczną, w której podano nazwę elementu, jego definicję wraz z zakresem przedmiotowym oraz przykładami. Podstawowymi elementami opisu wedle RIC-CM są:

RIC-E1 Record — dokument

Definicja: językowe, symboliczne lub graficzne przedstawienie informacji w dowolnej postaci, zapisane dowolną metodą na trwałym nośniku przez aktotwórcę w toku jego życia/działalności i w wyniku zdarzeń.

Zakres przedmiotowy: wyszczególnione powyżej informacje mogą służyć różnym celom, w tym dokumentowaniu zdarzeń i działań. Z uwagi na relację informacji z wydarzeniami lub działaniami służy ona jako dowód w określonym kontekście, niezależnie do jej jakości. Jeden lub więcej dokumentów w określonym kontekście może być uwzględnionych lub włączonych do innego dokumentu, aby w innym kontekście tworzyły nowy dokument. Tego złożonego dokumentu nie należy mylić ze zbiorem dokumentów, gdyż jest to świadectwo konkretnego działania aktotwórcy, nie zaś grupa odrębnych dokumentów, wyodrębniona w trakcie zarządzania i wykorzystania. Jako przykłady podano: akt mianowania Johna Bambridge'a szeryfem Leicestershire wraz z pieczęciami Karola I, szkic mapy Półwyspu Katar, e-mil dotyczący zgody na udział w kongresie ICA wraz z dwoma cyfrowo podpisanymi załącznikami.

RIC-E2 Record Component — część składowa dokumentu

Definicja: część dokumentu posiadająca odrębną zawartość informacyjną, która przyczynia się do zachowania jego kompletności.

Zakres przedmiotowy: jeśli część składowa dokumentu zostanie usunięta, wówczas naruszona zostaje jego integralność. Jako przykłady podano: pieczęć Karola I oraz dwie fotografie cyfrowe dołączone do wiadomości e-mail.

RIC-E3 Record Set — zbiór dokumentów¹³

Definicja: jeden lub więcej dokumentów, które pod względem intelektualnym stanowią całość, połączonych w określonym momencie (pod określoną datą), niezależnie od tego, gdzie są przechowywane, jakie właściwości posiadają i jakie relacje je łączą.

¹² Ibidem, s. 13–19.

¹³ Termin „zbiór” użyty w znaczeniu potocznym, nie jest tożsamy z rozumieniem terminu „zbiór archiwalny”.

Zakres przedmiotowy: w szczególnym kontekście aktotwórcy (administrator, osoba zarządzająca dokumentami, archiwista, użytkownik itp.) wybiera dokumenty ze zbioru na podstawie ich wspólnej właściwości lub relacji. Takie zgrupowanie dokumentów służy celowi lub celom określonym dla konkretnego kontekstu ich twórcy. Wyjątkowo niektóre dokumenty nie są grupowane na podstawie kontekstu ich wyboru, lecz w inny sposób, np. jako seria *miscellanea*. Dla przykładu wybór i grupowanie dokumentów może przebiegać na podstawie systemu klasyfikacji, który może opierać się na: funkcji, przedmiocie, strukturze organizacyjnej lub innym kryterium, wytycznych dotyczących porządkowania i opracowania, lub innym dokumencie dotyczącym grupowania dokumentów w konkretnym celu lub celach. Zbiór dokumentów utworzony przez aktotwórcę w trakcie funkcjonowania lub życia powinien być przechowywany w taki sposób, aby zachować jego kontekst i wartość dowodową. Zbiory dokumentów mogą zawierać inne zbiory dokumentów. Zarówno dokument, jak i zbiór dokumentów mogą jednocześnie należeć do innego zbioru dokumentów, a w trakcie swojego istnienia należeć do nieokreślonej liczby zbiorów dokumentów w nieokreślonej ilości kontekstów. Zbiory dokumentów oraz dokumenty zawarte w zbiorze dokumentów mogą być ułożone w kolejności określonej przez wspólne właściwości lub relacje, chronologicznie wg dat lub innego kryterium. Jeden lub więcej dokumentów może być przydzielonych lub włączonych do innego dokumentu, tworząc tym samym nowy dokument, czego nie należy mylić z tworzeniem nowego zbioru dokumentów. Jako przykłady podano: kolekcję rękopisów, *miscellanea* czy szczątki spuścizn, akta hrabiów Liverpool, czy korespondencję oficjalną 1. hrabiego Liverpool.

RIC-E4 Agent — aktotwórcy

Definicja: osoba, grupa, jednostka stworzona przez osobę lub grupę osób, która jest odpowiedzialna za podjęte działania i ich rezultaty.

Zakres przedmiotowy: aktotwórcy jest określany przy pomocy jednego lub więcej identyfikatorów, jego identyfikator jest zbiorem właściwości i relacji, które definiują twórcę. Osoba lub grupa zwyczajowo posiadają jeden identyfikator, jednakże mogą posiadać identyfikator fikcyjny lub przypuszczalny (pseudonim, skrót, znaki handlowe itp.). Przypuszczalny identyfikator nie powinien być mylony z pozycją zajmowaną w ciele zbiorowym, np. prezydent, premier, burmistrz, papież itp., czy też z innym wariantem tego samego identyfikatora. Termin dotyczy również podmiotów wytworzonych przez osobę lub grupę osób, działających w ich imieniu samodzielnie lub na pół samodzielnie. Przykładami takich podmiotów mogą być programy, roboty, sondy itp., które generują dane, wypełniając funkcje czy instrukcje zlecone przez osobę lub grupę. Zwyczajowo archiwiści przypisują atrybut odpowiedzialności za działania osobie lub grupie osób, lub tym stojącym za przypuszczalnym identyfikatorem, lecz dokumentacja wytworzona przez podmiot określony przypuszczalnym identyfikatorem, a odnosząca się do osób i grup, które

reprezentuje, jest istotna z kilku powodów. Przypuszczalny identyfikator może być jedynym znanym użytkownikom, a tym samym posłużenie się nim ułatwia użytkownikom dostęp do dokumentów; tego rodzaju identyfikator może być również ważnym elementem historii osoby lub grupy posługującej się nim, może być przedmiotem opisywanym przez dokumenty, czy też skutecznie zastąpić jej właściwy identyfikator. Jako przykłady podano m.in: *Library and Archives Canada*, Nelsona Mandelę, wicehrabiów Campden, *The Who*, Wydział Nauk Uniwersytetu Strathclyde czy *France, Ministere de la Culture et de la Communication, direction generale des patrimoines*.

RIC-E5 Occupation — profesja

Definicja: zawód, rzemiosło lub fach wykonywany przez jednostkę w celu realizacji określonej funkcji.

Zakres przedmiotowy: wykonywanie zawodu zakłada prowadzenie określonej działalności w celu realizacji funkcji, jest ono oparte na zdolności do skutecznego wykonywania pracy — kompetencji. Kompetencja ta może być nabyta w drodze wykształcenia lub doświadczenia, lub przez ich kombinację. Prawo czy też możliwość wykonywania zawodu przez konkretną osobę może być nadane przez podmiot zewnętrzny na podstawie wykazania kompetencji. Zawód nie powinien być mylony z zajmowaną pozycją/stanowiskiem. Mimo iż zawód jest związany z obszarem działalności, nie powinien być z nim mylony. Zawód może być wykonywany niezależnie przez osobę lub w ramach grupy, przyczyniając się do realizacji funkcji danej grupy. Jako przykłady podano: archiwistę, prawnika, osobę zarządzającą dokumentacją oraz nauczyciela.

RIC-E6 Position — stanowisko

Definicja: rola, która może być przypisana do osoby (lub kilku osób jednocześnie) w ramach ciała zbiorowego, która istnieje niezależnie od osoby (osób) ją wykonującej.

Zakres przedmiotowy: stanowisko jest często definiowane przez pełnomocnictwo, które określa funkcje i kompetencje niezbędne do wykonywania go, jak również działania konieczne do podjęcia. Stanowisko ma na ogół formę tytułu/nazwy. Może być powiązane z projektem lub zadaniami i definiowane na czas ich trwania. Stanowisko ulega zmianie wraz ze zmianami organizacyjnymi. Nie powinno być mylone z wykonywanym zawodem ani z funkcją aktotwórcy czy też zakresem jego działalności. Wśród dokumentacji wytwarzanej przez ciało zbiorowe stanowisko może być użyte do wyodrębnienia zbioru dokumentów powstałych w wyniku działań osoby je zajmującej, bez konieczności identyfikacji osób zajmujących stanowisko oraz dokumentów przez każdą z osób wytworzonych. Jako przykład podano: kierownik, prezes, dyrektor, menager, doradca, asystent, odźwierny oraz premier.

RIC-E7 Function — funkcja

Definicja: stały cel lub zadanie aktotwórcy.

Zakres przedmiotowy: funkcja występuje w specyficznym społecznym i kulturowym kontekście, w ramach tego kontekstu ulega z czasem zmianie. Nie powinna być mylona z funkcją jako pojęciem abstrakcyjnym, definiującym funkcję jako pojęcie niezależne od danego kontekstu. Funkcja może składać się z innych funkcji, może również odnosić się do więcej niż jednego aktotwórcy. Wypełnienie funkcji wymaga podjęcia jednej lub więcej czynności. I funkcja, i podejmowane czynności regulowane są przez jasno sprecyzowane lub domniemane upoważnienie. Jako przykład podano: nauczanie na *University of Glasgow*, marketing dla *Army & Navy Stores Ltd.*, prace badawcze i edukacyjne dla *Australian Hearing Services*.

RIC-E7 Function (Abstract) — funkcja (abstrakt)

Definicja: określenie funkcji niezależnej od przykładów funkcji, które są właściwe dla danego kontekstu społecznego i kulturowego.

Zakres przedmiotowy: funkcja jako abstrakt nie powinna być mylona z funkcją określającą stały cel lub zadanie aktotwórcy w określonym kontekście. Będzie określona w globalnych i właściwych dla poszczególnych domen słownikach. Jako przykład podano: planowanie finansowe, zbieranie funduszy, badania naukowe, nauczanie, marketing, zasoby ludzkie.

RIC-E8 Activity — działalność

Definicja: zbiór skoordynowanych czynności wykonywanych przez aktotwórcę w trakcie pełnienia funkcji lub wykonywania zawodu.

Zakres przedmiotowy: działalność odbywa się w określonym kontekście społecznym i kulturowym, który ulega zmianie w czasie. Może być złożona z innych działań, wykonywana w ramach jednej lub więcej funkcji, jednej lub więcej profesji, przez jednego lub więcej aktotwórców w określonym czasie. Prowadzenie działań regulowane jest przez jasno sprecyzowane lub domniemane upoważnienie. Jako przykłady podano: rachunkowość *University of Glasgow*, zarządzanie kampanią pozyskiwania funduszy dla tegoż uniwersytetu.

RIC-E10 Mandate — upoważnienie

Definicja: władza lub zasady, które regulują działalność aktotwórcy w określonym kontekście społecznym lub kulturowym.

Zakres przedmiotowy: upoważnienie określa i uprawomocnia funkcje (cele) aktotwórcy lub działania niezbędne do podjęcia w celu realizacji funkcji (zamierzeń); także zasady i procedury regulujące prowadzenie działalności lub miejsce i czas, w którym aktotwórca może wykonywać działalność. Upoważnienie ustanawia zasady, które regulują działalność oraz przyznają władzę i kompetencje do pełnienia określonych funkcji i prowadzenia określonych działań. Upoważnienie nadawane jest w określonym kontekście społecznym lub kulturowym, który ulega zmianie wraz z czasem. Może być ono domnie-

mane, w całości lub częściowo, lub dosłownie wyrażone w różnego rodzaju dokumentach. Źródłem upoważnienia może być czynnik zewnętrzny (wyrażony w wyborach, zwyczajach, konwenansach itp.) lub kontekst aktotwórcy (wytyczne, regulacje itp.). Dowody służące do identyfikacji upoważnienia mogą być zawarte w źródłach. Nie należy mylić upoważnienia ze źródłami służącymi do jego identyfikacji. Jako przykłady podano: władza dana przez elektorów do reprezentowania ich w parlamencie, uprawnienia burmistrza do wydawania pozwoleń na budowę, zestaw reguł zawartych w RIC porządkujący sposób opisu materiałów archiwalnych, prawo *Australian Hearing Services* do prowadzenia badań dotyczących wad słuchu itp.

RIC-E11 *Documentary Form* — forma dyplomatyczna

Definicja: zasady stosowane do tworzenia dokumentów, określające, jakie elementy wewnętrzne i zewnętrzne muszą być w nich zawarte.

Zakres przedmiotowy: forma dyplomatyczna odgrywa rolę w określaniu typu informacji, które może zawierać dokument, stan jego przygotowania, a także jego wiarygodność i autentyczność. Forma dyplomatyczna funkcjonuje w określonym kontekście społecznym lub kulturowym, który ulega zmianie wraz z czasem. Jako przykłady podano: akta darowizny, list, bullę papieską, testament, świadectwo urodzin.

RIC-E12 *Date* — data

Definicja: chronologiczna informacja związana z przedmiotem, która pozwala na jego identyfikację i kontekstualizację. Jako przykłady podano: 1925–1957, XX w., 4 marca 1842, lata 60.

RIC-E13 *Place* — miejsce

Definicja: jurysdykcja lub dowolny geograficzny albo administracyjny punkt, obszar.

Zakres przedmiotowy: dotyczy wszelkiego rodzaju osad, regionów historycznych, podziałów politycznych i administracyjnych. Jako przykład podano: Amazonkę, Nową Szkocję, Paryż, diecezję Manchester.

RIC-E14 *Concept/thing* — pojęcie

Definicja: każdy pomysł, idea, rzecz materialna, wydarzenie lub zdarzenie, które może być skojarzone z jednostką lub być jej przedmiotem.

Zakres przedmiotowy: dotyczy wszystkich jednostek RIC, w tym: pojęć abstrakcyjnych, okresów i wydarzeń, rzeczy, obiektów, dzieł, postaci lub istot fikcyjnych. Jako przykład podano: samoloty, bitwa pod Sommą, imperializm, renesans, niewolnictwo itp.

Właściwości elementów opisu

Trzeci rozdział modelu koncepcyjnego omawia właściwości 14 elementów opisów podanych we wcześniejszym rozdziale. Właściwości te przedstawione są w grupach odpowiadających poziomom opisu materiałów archiwalnych. Przed-

stawione są w formie tabelarycznej, opisującej nazwę relacji, jej definicję, zakres przedmiotowy, typ danych oraz przykłady. Wspólnymi właściwościami dla wszystkich elementów opisu są:

- RIC-P1 *Global Persistent Identifier* — globalny niezmienny identyfikator (URI – Ujednolicony Identyfikator Zasobów),
- RIC-P2 *Local Identifier* — identyfikator lokalny (w formie tekstowej, np. znak sprawy, identyfikator dokumentu w systemie EZD lub numer rejestru przesyłek wpływających/wychodzących lub innych rejestrów),
- RIC-P3 *Name* — nazwa, tytuł lub termin opisujący obiekt (w formie tekstowej, hasła, frazy lub hasła wzorcowego),
- RIC-P4 *General Note* — uwagi ogólne, opis elementu, do którego nie odwoływano się w inny sposób, zawiera informacje o relacjach z innymi elementami RIC, które w inny sposób nie są podane.

Kolejny podrozdział dotyczy właściwości dokumentu, jego pierwsza część poświęcona jest informacji o zawartości, w tym:

- RIC-P5 *Authenticity and Integrity Note* — informacja o autentyczności i integralności; opisuje cechy dokumentu, takie jak: jego oryginalność, wiarygodność i kompletność. Jako przykłady podano następujące opisy: dokument jest uszkodzony w lewym dolnym rogu i posiada pieczęć królewską, dokument został podpisany podpisem certyfikowanym kwalifikowanym, baza danych (.dbf) posiada sumę kontrolną SHA-1: bb165836546e13c8d80e97aa44e8f4369608e9f8.
- RIC-P6 *Content Type* — typ zawartości, podstawowa forma komunikacji, w której wyraża się dokument i przez którą może być postrzegany przez człowieka (termin kontrolowany),
- RIC-P7 *Content Extent* — zakres zawartości, policzalna charakterystyka zawartości dokumentu wyrażona liczbą, wartość informacyjna niezależna od informacji o rozmiarach nośnika, numer, rozmiar lub czas trwania pozostaje stałą wartością, jeśli liczba i pojemność nośników, na których był zapisany, różniłaby się,
- RIC-P8 *Quality of Information* — jakość informacji, cecha dokumentu, która ma wpływ na czytelność i kompletność informacji, a tym samym możliwość jej wykorzystania, problemy mogą wynikać z błędów lub braków na etapie tworzenia i pozyskiwania informacji lub uszkodzania dokumentu skutkującego utratą informacji z upływem czasu,
- RIC-P9 *Scope and Content* — zakres i treść, opis zakresu (np. chronologicznego, geograficznego) oraz treści (np. przedmiotu, procesów administracyjnych) dokumentu, może zawierać opis relacji z innymi aktotwórcami, dokumentami, funkcjami, działaniami, datami i miejscami, może również zawierać opis części składowych dokumentu (uznanych za ważne, lecz nie opisywanych oddzielnie).

Kolejne właściwości odnoszą się do informacji o sposobie przedstawienia dokumentu, w tym:

- RIC-P10 *Encoding Format* — format kodowania¹⁴, informacja o logicznej formie treści przedstawionej cyfrowo (termin kontrolowany), jako przykłady podano: text/csv; image/tiff; audio/mp4; application/PDF,
- RIC-P11 *Language Information* — informacja o języku, pisany lub mówiony język/języki użyty w dokumencie, informacja ta obejmuje nazwę alfabetu oraz schemat systemu transliteracji,
- RIC-P12 *Media Type* — typ nośnika, ogólny typ urządzenia pośredniego wymaganego do przedstawienia zawartości dokumentu (termin kontrolowany),
- RIC-P13 *Production Technique* — technika powstania, metoda użyta do przedstawienia informacji na nośniku dokumentu (tekst lub termin kontrolowany).

Następnie podano właściwości nośnika, w tym:

- RIC-P14 *Medium* — nośnik, materiał fizyczny, na lub w którym zapisano informację, niewymagający urządzenia pośredniego (termin kontrolowany), jako przykłady podano: gliniane tabliczki, papirus, dysk magnetyczny, dysk optyczny, papier, pergamin, film, płytę winylową, taśmę magnetyczną,
- RIC-P15 *Physical or Logical Extent* — rozmiar fizyczny i logiczny nośnika dokumentu lub w wypadku dokumentacji elektronicznej zajmowana pojemność nośnika,
- RIC-P16 *Physical Characteristics Note* — opis charakterystyki zewnętrznej, zawiera informacje o naturze nośnika i jego stanie fizycznym.

Informacje o zarządzaniu i wykorzystaniu obejmują:

- RIC-P17 *Classification* — klasyfikacja, informacje o kryteriach stosowanych do identyfikacji dokumentu jako części grupy dokumentów, mogą być podane w formie tekstu, terminu lub kodu w schemacie, kryteria mogą być reprezentowane przez RIC w postaci relacji lub właściwości,
- RIC-P18 *Conditions of Access* — warunki dostępu, informacje o możliwości dostępu, wynikające z prawa, regulaminów, stanu fizycznego dokumentu itp.,
- RIC-P19 *Conditions of Use* — warunki wykorzystania, informacje o możliwości reprodukcji dokumentu po tym, jak zapewniono do niego dostęp, w tym prawo autorskie i prawo własności,

¹⁴ Autorzy RIC-CM odwołują się tu do MIME (Mime types: <http://www.iana.org/assignments/mediatypes/media-types.xhtml>). Inne standardy opisu, w tym polskie, wykorzystują Dublin Core [dostęp: 22 listopada 2016].

- RIC-P20 *History* — historia, zapis historii dokumentu, od chwili powstania do chwili nadania opisu archiwalnego, powinien być uzupełniony o dane dotyczące kwalifikacji, klasyfikacji itp.,
- RIC-P21 *Record State* — status dokumentu, informacja o stanie dokumentu (np. brudnopis, kopia itp.).

Opisując właściwości części składowej dokumentu, autorzy RIC rozpatrywali sytuacje, gdy część dokumentu została od niego odłączona i wymaga odrębnego opisu. Przyszła wersja RIC ma obejmować szerszy opis właściwości i przykładów części składowej dokumentu.

Natomiast opis właściwości zbioru dokumentów na obecnym stadium projektu określono następująco¹⁵:

- RIC-P22 *Authenticity and Integrity Note* — informacja o autentyczności i integralności; opisuje cechy zbioru dokumentów, takie jak: jego oryginalność, wiarygodność i kompletność,
- RIC-P23 *Type* — typ, kategoryzacja zbiorów dokumentów wg ogólnego kryterium, odpowiednik elementu 3.1.4 w ISAD (G), dla przykładu: zespół, seria, dopływ itp.,
- RIC-P24 *Accrual Note* — informacja o nabytkach, nota dotycząca przewidywanych dopływów w postaci pojedynczych dokumentów lub zbioru,
- RIC-P25 *Accrual Status* — status nabytków, informacje o tym, czy zbiór dokumentów jest otwarty, czy zamknięty,
- RIC-P26 *Arrangement* — sposób uporządkowania, informacje o kryteriach i zasadach przyjętych na etapie nadawania układu zbiorowi dokumentów, nie dotyczy porządkowania fizycznego,
- RIC-P27 *Classification* — klasyfikacja, informacje na temat kryteriów wyboru dokumentów do zbioru, mogą być podane w formie tekstu, terminu lub kodu w schemacie, kryteria mogą być reprezentowane przez RIC w postaci relacji lub właściwości,
- RIC-P28 *History* — historia, zapis historii zbioru dokumentów od momentu powstania do chwili nadania opisu archiwalnego, powinien obejmować takie elementy, jak: powstanie, zmiany właściciela, zmiany w układzie, dopływy, brakowanie oraz wykorzystanie, zbiór dokumentów nie jest ostateczny, następują zmiany w jego zawartości.

Wśród właściwości opisujących dokumenty w zbiorze znalazły się następujące:

- RIC-P29 *Content Extent* — zakres zawartości, policzalna charakterystyka zawartości zbioru dokumentów wyrażona liczbą, wartość informacyjna niezależna od informacji o rozmiarach nośnika, numer, rozmiar lub czas

¹⁵ Elementy opisu właściwości zbioru dokumentów zawierają te same pozycje (*Classification* oraz *History*) co wcześniejszy podrozdział dotyczący informacji o zarządzaniu i wykorzystaniu. Z uwagi na czytelność tekstu podano je poniżej ponownie, zachowując układ rzeczowy nadany przez autorów projektu.

trwania pozostaje stałą wartością, jeśli liczba i pojemność nośników, na których był zapisany, różniłaby się,

RIC-P30 *Physical Characteristics Note* — opis charakterystyki zewnętrznej, zawiera informacje o naturze nośnika i jego stanie fizycznym,

RIC-P31 *Scope and Content* — zakres i treść, opis zakresu (np. chronologicznego, geograficznego) oraz treści (np. przedmiotu, procesów administracyjnych) dokumentu, może zawierać opis relacji z innymi aktotwórcami, dokumentami, funkcjami, działaniami, datami i miejscami, może również zawierać opis części składowych dokumentu (uznanych za ważne, lecz nieopisywanych oddzielnie).

Właściwości wspólne dla dokumentów i zbioru dokumentów to elementy P6, P10, P11, P12, P13, P14, P17, P18 oraz P20. Części składowe dokumentów i zbiorów muszą posiadać przynajmniej jedną wspólną wymienioną powyżej cechę.

W odniesieniu do aktotwórców standard definiuje następujące ich cechy wspólne:

- RIC-P32 *Type* — typ, główne typy obejmują grupy (ciała zbiorowe, rodziny) oraz osoby i podmioty działające na ich zlecenie, każdy z typów można poszerzyć, tak aby zawierał bardziej szczegółowy opisu twórcy,
- RIC-P33 *Identity Type* — typ tożsamości, identyfikuje wybranego aktotwórcę, może być rzeczywisty lub domniemany,
- RIC-P34 *Language Information* — informacja o języku, pisany lub mówiony język (jeden lub więcej) używany przez twórcę, wedle ISO 639 i 15924,
- RIC-P35 *History* — historia, zwięzły opis dziejów aktotwórcy oraz kontekstu jego funkcjonowania.

Element RIC-P36 *Gender* — płeć, dodatkowo uzupełnia opis właściwości konkretnej osoby lub jej przypuszczalnej tożsamości. RIC-P37 *Technical Characteristics* — charakterystyka techniczna, dotyczy twórcy działającego na zasadzie delegowania uprawnień np. maszynie. Natomiast ciała zbiorowe (o tożsamości rzeczywistej lub przypuszczalnej) są dodatkowo opisywane przy pomocy:

- RIC-P38 *Services to the Public* — usługi publiczne, opis polityki świadczenia usług zawierający informacje o kwalifikacji do korzystania z nich, a także opis praw, przywilejów i obowiązków korzystających z nich,
- RIC-P39 *Contact Information* — dane kontaktowe, niezbędne do uzyskania informacji dotyczących świadczonych usług publicznych,
- RIC-P40 *Operating Hours* — godziny pracy, wyszczególnione dni i godziny, w których aktotwórca świadczy usługi publiczne,
- RIC-P40 *Facilities* — obiekty, opis fizycznych obiektów, w których aktotwórca świadczy usługi publiczne, zawierający dodatkowo informacje o dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Profesje aktotwórców opisane są przy pomocy następujących właściwości:

- RIC-P42 *Type* — typ, kategoryzacja zawodów,

- RIC-P43 *Description* — opis, informacje o profesji, w tym o funkcjach i działalności,
- RIC-P44 *History* — historia, zwięzły opis historii profesji i jej zmian w czasie, w tym zasad regulujących jej wykonywanie, i osób, które ją wykonywały.

Przyjęty powyżej schemat elementów opisu: *Type*, *Description* oraz *History* zastosowano do właściwości *Position* — stanowiska (P45-47), *Function* — funkcji (P48-50), *Function (Abstract)* — funkcja (abstrakt) tylko *Description* (P51), *Activity* — działalność (P52-54), *Mandate* — upoważnienie (P55-57) oraz *Documentary Form* — forma dyplomatyczna (P58-60).

Właściwości elementu *Date* — data są następujące: RIC-P61 *Type* — typ oraz RIC-P62 *Calendar* — kalendarz. *Place* — miejsce opisują RIC-P63 *Type* — typ, RIC-P64 *Geographic Coordinates* — współrzędne geograficzne oraz RIC-P65 *Address* — fizyczna lokalizacja miejsca. Natomiast właściwości elementu *Concept/Thing* — pojęcie to RIC-P66 *Type* — typ oraz RIC-P67 *Description* — opis.

Przyjęte przez twórców RIC rozwiązanie podziału właściwości elementów opisu na 67, o prostszym niż ISAD (G) kształcie, dostosowane zostało do systemów służących do zarządzania dokumentacją oraz jej opisu i udostępniania.

Relacje

Czwarty rozdział modelu koncepcyjnego RIC dotyczy relacji każdego z 14 elementów opisu, których ogólna liczba wynosi 792. Relacje wymienione w projekcie nie mają charakteru normatywnego, nie stanowią również zamkniętego katalogu. Do każdej z relacji (oznaczonej symbolem RIC-R + numer kolejny) nie załączono ani definicji, ani przykładów, co może być przyczyną niejednoznaczności w ich rozumieniu i stosowaniu. Układ relacji nie ma również ostatecznego kształtu, jest obecnie podzielony wg elementów opisu. Wszystkie elementy opisu RIC są powiązane z innymi, co oznaczono ogólnym terminem: *is associated with*. Natomiast relacje bardziej szczegółowe oddane są takimi terminami, jak np.: *is copy of*, *is draft of*, *has original*, *has subject* itp. Niektóre elementy opisu jednocześnie są przedmiotem i podmiotem relacji, co oddano terminem: *has subject/is subject of relation*. Terminy: *is a member of*, *is part of*, *is predecessor of*, *is evidence of*, *resulted from*, *is held by*, *was created by* oraz *had creation date* oznaczają stosunek zwrotny, a tym samym wspólną relację dla dwóch lub więcej elementów opisu. Status każdej z wymienionych relacji ma być uszczegółowiony w końcowej wersji RIC-CM oraz w RIC-O, co wpłynie na połączenie lub rozdzielnie niektórych z nich. Opisując relacje elementów, zastosowano czas terażniejszy, co miało umożliwić opisanie cech stałych lub stanu obecnego. Na tym wstępnym etapie autor zrezygnował z przytaczania i oma-

wiania wszystkich 762 rodzajów relacji występujących pomiędzy elementami opisu¹⁶. Relacje zostały podzielone na takie grupy, jak:

- dokument RIC-R1-R73,
- część składowa dokumentu RIC-R74-R133,
- zbiór dokumentów RIC-R134-R203,
- aktotwórca RIC-R204-R334,
- profesja RIC-R335-R374,
- stanowisko RIC-R375-R423,
- funkcja RIC-R424-R476,
- funkcja (abstrakt) RIC-R477-R508,
- działalność RIC-R509-R560,
- upoważnienie RIC-R561-R613,
- forma dyplomatyczna RIC-R614-R643,
- data RIC-R644-R706,
- miejsce RIC-R707-R761,
- pojęcie RIC-R762-R792.

Wszystkie relacje mają wspólne właściwości określone datą (RIC-P68) i miejscem (RIC-P69), które definiują czas i miejsce ich zaistnienia.

Tak szeroki katalog relacji występujących między elementami opisu ma umożliwić wielopoziomowe oraz wielowymiarowe wyszukiwanie informacji i dokumentu. Na stworzenie modelu koncepcyjnego wyraźny wpływ miały doświadczenia nabyte w trakcie projektowania i wdrażania systemów teleinformatycznych.

Analizując i oceniając model koncepcyjny (RIC-CM), należy pamiętać, iż jest to pierwsza wersja projektu, w której brakuje takich elementów, jak zamknięty katalog relacji czy słownik terminów. Brak słownika — części RIC-O, który określi sposób budowy opisu archiwalnego, uniemożliwia ocenę metod pracy opartych na nowym standardzie ICA. Warto zaznaczyć, że model koncepcyjny RIC wprowadza nowe pojęcia dotyczące opisu archiwalnego, jak również redefiniuje użyte we wcześniejszych standardach ICA, co przy braku słownika utrudnia zrozumienie nowego modelu opisu i wywołuje problemy natury terminologicznej.

Model koncepcyjny nawiązuje do przyjętych standardów międzynarodowych ISAD (G), ISAAR (CPF), ISDIAH i ISDF, bazując jednocześnie na archiwistyce międzynarodowej (ICA), standardach narodowych adaptujących opis archiwalny do swoich potrzeb oraz na nowoczesnych technologiach informatycznych. Oparcie modelu RIC na praktyce archiwalnej właściwej dla praktyki krajów anglosaskich i hiszpańskojęzycznych (także iberoamerykańskich) nie przekłada się na jego uniwersalność, gdyż nie uwzględnia on bogatego dorobku archiwistów krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w tym Polski.

¹⁶ Ibidem, s. 39–91.

Cztery obowiązujące standardy ICA rozdzielają opis archiwalny od opisu aktotwórcy, funkcji i archiwum jako instytucji przechowującej materiały archiwalne. Ich rezultatem końcowym jest wielopoziomowy hierarchiczny opis archiwalny, zgodny z tradycją i praktyką archiwistów narodowych. RIC proponuje natomiast odejście od struktur hierarchicznych i zastąpienie ich modelem wielowymiarowym, którego podstawą opisu będą funkcje i relacje właściwe dla każdego poziomu opisu, nie określając jednak wymaganych elementów. Będzie narzędziem wzbogacającym opis archiwalny o pola nieprzewidziane we wcześniejszych standardach, np. w ISAD (G).

RIC-CM zachował elementy struktury hierarchicznej w postaci takich elementów opisu, jak zbiór dokumentów, dokument oraz część składowa dokumentu, które pozwalają odtworzyć strukturę zespołu archiwalnego. Po powiązaniu jej z relacjami i właściwościami otrzymujemy obraz tego, jak tworzył się zespół, a także, jakie były dzieje jego twórcy/przechowawcy. Standard ten nie określa odgórnie wymaganej ilości poziomów opisu, co czyni jego budowę bardziej elastyczną, umożliwiającą modyfikację w zależności do potrzeb. Zawarte w nowym standardzie elementy opisu dotyczą zarówno informacji i jej nośnika, jak również twórcy/przechowawcy oraz jego funkcji. Największą zmianą w stosunku do wcześniejszych norm jest katalog ponad 700 rodzajów relacji poszczególnych elementów opisu, które w znaczny sposób ułatwią wyszukiwanie informacji.

Model koncepcyjny RIC będzie zapewne bardziej użyteczny do opisu dokumentacji elektronicznej, szczególnie w krajach, które w procesie zarządzania dokumentacją bazują na standardach międzynarodowych. W centrum zainteresowania archiwistów jest myślenie o miejscu wytworzenia dokumentów i kolejnych przechowawcach-opiekunach prawnych, co opisują systemy informacji naukowej. Zaś bliższy dokumentowi elektronicznemu wydaje się być opis funkcji, w wyniku której powstał, niż struktury organizacyjnej aktotwórcy. RIC pozwala na pełniejsze przedstawienie kontekstu dokumentacji i jej twórcy, co jest istotne, gdyż wpływ rozwoju technologicznego na archiwistykę wymusza postawienie pytania o potrzebę istnienia oraz aktualność teoretycznej struktury dziedziny. Era cyfrowa nie oznacza wyłącznie zmian technologicznych, jest też fenomenem — zjawiskiem społecznym i kulturalnym, w którym rządzi informacja i jej dostępność „na żądanie”. Życie kulturalne i społeczne jest determinowane przez technologie, z drugiej strony technologia jest oswojona i łączona z czynnościami codziennymi biura, domu, zakładu pracy przez jej adaptację do indywidualnych potrzeb. Zmianie ulega proces komunikacji, a w tym sposób, w jaki dokumenty są tworzone przez technologie mobilne, multimedia i *networking*. Technologia wpływa na sposób pracy instytucji, e-biznes i e-administracja powodują, że coraz więcej dokumentów powstaje wyłącznie w sieci, gdzie różne jednostki mają wkład w ich tworzenie. Jednakże w świecie cyfrowym kontekst relacji między funkcją a strukturą ulega zaburzeniu, przybierając charakter przejściowy, szczególnie w wypadku prywatnych firm i organizacji społecznych. Struktura ak-

totwórcy zmienia się z układu pionowego na poziomy, co uniemożliwia łączenie proveniencji dokumentów z jedną strukturą organizacyjną. Zadania zarządzania informacją w instytucjach i organizacjach stają się coraz bardziej wymagające i złożone wraz z tym, jak zwiększa się ilość i stopień złożoności informacji. Kończy się okres dominacji monohierarchicznych struktur organizacyjnych, a teoria archiwalna ciągle jest pod silnym wpływem dziewiętnastowiecznego myślenia o biurowości, gdzie jednostki organizacyjne są samodzielne i autonomiczne. Rewolucja technologiczna zmienia sposób, w jaki instytucje przetwarzają i wykorzystują informację.

Przykład opisu archiwalnego zgodnego z nowym standardem, stanowiący załącznik nr 1 — *Example of Archival Description Conforming to RIC-CM*, został przedstawiony w formie grafu, który oddaje wielowymiarowy aspekt RIC, ukazując elementy opisu archiwalnego, ich właściwości oraz ich wzajemne relacje. Opis ten jest znacznie bardziej rozbudowany i skomplikowany niż model oparty na dotychczasowych standardach międzynarodowych. Taka konstrukcja opisu archiwalnego z pewnością dostarczy użytkownikom większej ilości informacji o zespole i jego twórcy. Jednakże będzie wymagała innych, niż przyjęte dotychczas, zasad opracowania zasobu, a także stworzenia nowych narzędzi informatycznych dostosowanych do międzynarodowych standardów wymiany danych. W konsekwencji problemem stanie się kompatybilność systemów informacji naukowej opartych na różnych standardach, np. RIC i ISAD (G). Tym bardziej iż obecnie autorzy modelu koncepcyjnego nie przewidzieli kompatybilności z obowiązującymi standardami ICA, a brak możliwości mapowania do RIC nie pozwala na migrację wykonanych już opisów.

W opinii autora w obecnym stadium standard RIC nie powinien zastępować obowiązujących norm ISAD (G), ISAAR (CPF), ISDIAH i ISDF, lecz stanowić dodatkowy model opisu archiwalnego, właściwy dla dokumentacji elektronicznej. W tym miejscu należy podkreślić fakt, że RIC ma służyć poszerzeniu dostępu do dóbr kultury przez integrację opisu archiwalnego z rozwiązaniami stosowanymi w muzeach czy bibliotekach. Przewidziane w modelu koncepcyjnym elementy opisu, ich właściwości i relacje między nimi pozwolą na odrębny opis proveniencji i kontekstu każdego pojedynczego i zbiorowego elementu. Elastyczność modelu oraz graficzne przedstawienie relacji (z wykorzystaniem technologii semantycznych) pozwoli na włączenie dziedzictwa dokumentacyjnego przechowywanego przez archiwa na świecie do szerokiego uniwersum cyfrowego zgromadzonej wiedzy.

Bibliografia

Records in Context. A Conceptual Model for Archival Description, oprac. ICA EGAD, wersja 1.0, dostępny w Internecie: <<http://www.ica.org/sites/default/files/RiC-CM-0.1.pdf>>.

The Principle of Provenance: Report from the First Stockholm Conference on Archival Theory and the Principle of Provenance 2–3 September 1993, red. K. Abukhanfusa, J. Sydbeck, Stockholm 1994.

Intoner Assigned Number Authority, dostępny w Internecie: <<http://www.iana.org>>.

Międzynarodowa Rada Archiwów, dostępny w Internecie: <<http://www.ica.org>>.

World Wide Web Consortium, dostępny w Internecie: <<https://www.w3.org/OWL>>.

Keywords: archival science, archival theory, archival description, International Council of Archives, Records in Context, archival description standards

Mots-clés : archivistique, théorie de l'archive, description des archives, Conseil international des archives, Records in Context, normes de description des archives

Ключевые слова: архивоведение, архивная теория, архивное описание, Международный совет архивов, Records in Context, стандарты архивного описания

Bartosz Nowożycki, *Records in Context. The New Standards of Archival Description*. The announcement by the International Council of Archives (ICA) regarding updating the four existing ICA standards was published in 2008. In 2012, the ICA appointed the Expert Group on Archival Description. Its purpose for 2012–2016 was to develop uniform and coherent archival material description standards based on practical and theoretical archival science principles — Records in Context (RIC). The conceptual model of RIC goes beyond the ICA practices collected in ISAD(G) — its purpose is to deliver a semantic and structural underpinning for description systems and software modules used to manage documentation. RIC-CM attempts to identify and encompass the full range of needs related to describing and making available archival materials, expressing them in a precise and detailed manner so that they can be utilised by semantic technologies. It is more complex than the existing ICA standards, and the transition from the hierarchical, fonds-based model to a more flexible and open network model of description will be a gradual process.

Bartosz Nowożycki, *Records in context explication de la nouvelle norme de description des archives*. L'annonce de la préparation par le Conseil international des archives (ICA) de la mise à jour des quatre normes applicables de l'ICA a eu lieu en 2008. En 2012, le Conseil international des archives a créé un groupe d'experts chargé de la description des archives. L'objectif de son travail pour les années 2012–2016 était de développer une norme unifiée et cohérente pour la description des documents d'archives, basée sur les principes pratiques et théoriques de l'archivistique — *Records in Context* (RIC). Le modèle conceptuel des RIC va au-delà des pratiques mises en place par l'ICA, contenues dans l'ISAD (G). Son objectif est de fournir une base sémantique et structurelle aux systèmes et modules descriptifs des programmes utilisés pour la gestion de documents. Le RIC-CM tente d'identifier et de couvrir le plein éventail des besoins en matière de description et de communication, en les exprimant de manière précise et détaillée, de manière à ce qu'ils puissent être utilisés par les technologies sémantiques. Il est plus complexe et compliqué que les normes ICA actuelles, la transition d'un modèle hiérarchique basé sur le concept d'ensemble à une description plus souple et plus ouverte sous forme de réseaux devant être progressive.

Бартош Новожицки, *Records in Context. Обсуждение нового стандарта архивного описания*. Объявление о подготовке Международным советом архивов (МСА) обновления четырех действующих стандартов МСА появилось в 2008 г. В 2012 г. Международный совет архивов созвал Группу экспертов по вопросам архивного описания. Целью ее работы на 2012–2016 года должна была быть разработка унифицированного стандарта описания архивных материалов, основанного на практических и теоретических принципах архивоведения — *Records in Context* (RIC). Модель концепции RIC выходит за рамки практики, принятой МСА, содержащейся в ISAD (G), ее целью является предоставление семантической и структурной основы для систем описания и модулей в программах, которые служат для ведения документации. RIC-СМ пытается определить и охватить целый спектр потребностей, связанных с описанием и распространением, выражая их точным и подробным способом, так, чтобы они могли использоваться семантическими технологиями. Новый стандарт более многогранный и сложный, чем действующие стандарты МСА, переход от иерархической модели, основанной на понятии комплексов коллекций до более эластичного и открытого описания в виде сети, должен быть постепенным.